

Пірнач: повість

КУПИТИ

На горищі закинутої хати двоє підлітків знаходять зашифровану записку, що вказує на місцезнаходження пірнача - козацького артефакту, виміняного під час Голодомору комуністичним посіпакою Лиском у діда Гаврила, нащадка курінного отамана Запорозької Січі. За легендою, власник пірнача отримував необмежену владу, але Лиско так і не встиг це перевірити, бо невдовзі помер при загадкових обставинах. Пірнач щез. Головні герої повісті вирішують повірити знайденій записці й вирушають у ліс на пошуки артефакту, щоб повернути його нащадкам діда Гаврила. Але діти не знають, що не одні вони шукають цей символ влади, а ще й небезпечний убивця, онук Лиска. Хто з них першим знайде пірнач?

Вікторія
ЯРОШ

Дізназ

Вікторія
ЯРОШ
Пірназ

Ярош Вікторія
Пірнач : повість / Вікторія Ярош ; іл. Вікторії Ярош. — Тернопіль : Видавництво Богдан, 2025. — 376 с. : іл.

ISBN 978-966-10-2001-5

© Ярош Вікторія, текст, ілюстрації, 2024
© Видавництво Богдан, виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2025

На горищі закинutoї хати двоє підлітків знаходять зашифровану записку, що вказує на місцезнаходження пірнача — козацького артефакту, виміняного під час Голодомору комуністичним посіпакою Лиском у діда Гаврила, нащадка курінного отамана Запорозької Січі. За легендою, власник пірнача отримував необмежену владу, але Лиско так і не встиг це перевірити, бо невдовзі помер при загадкових обставинах. Пірнач щез.

Головні герої повісті вирішують повірити знайденій записці й вирушають у ліс на пошуки артефакту, щоб повернути його нащадкам діда Гаврила. Але діти не знають, що не одні вони шукають цей символ влади, а ще й небезпечний убивця, онук Лиска. Хто з них першим знайде пірнач?

Малиновий сон

Яринка прокинулася, але ще кілька хвилин лежала із заплющеними очима: сподівалася затримати сьогоднішній сон і нарешті додивитися його до кінця. Бо сьогодні він їй знову наснився. Той самий сон. Вона вже його навіть назвала — «Сон із ароматом малинової жуйки».

Він завжди починався й закінчувався так само, але неначе знімали його з різних камер. Сон ніби й страшний, але водночас кумедний. Напевно, тому, що чудовисько там було незвичне — воно увесь час жувало малинову гумку. Точніше, одне з чудовиськ, бо уві сні їх було двоє: перше — велике, жовтогаряче і безперервно ремигало. Як корова. І друге — маленьке, писок якого Яринка так і не побачила... Кумедним було саме жовтогаряче чудовисько зі своєю малиною жуйкою.

Те, що жуйка малинова, дівчинка не сумнівалася. Вона виразно чула цей різкий, штучний, надсолодкий малиновий запах. Знаєте, бувають сні чорно-білі, бувають кольорові, а цей сон був із запахом...

Сюжет сну простий: Яринка і двоє хлопців тікають у лісі від жовтогарячого чудовиська. Другого чудовиська вони не бачать, але знають, що воно теж за ними женеться. (Де взяли чудовиська і чому від них треба тікати — невідомо.)

Яринка намагається бігти, але ноги якісь ватяні й зовсім не хочуть слухатися. З неймовірними зусиллями їй дається кожен повільний крок. Неначе муха в меду. Зате чудовисько жвавенько стрибає поміж дерев, мов молоде оленятко, і вже ось-ось їх наздожене.

Малиновий запах усе ближче — і нарешті, після кількох маневрів, жовтогарячий почварі вдається затиснути друзів на невеличкій галявині між скелями. Відступати нема куди — позаду крутий обрив. Діти збилися в купку й перелякано чекають, що з ними буде...

Чудовисько підходить на відстань кількох метрів, переможно регоче, задоволено потираючи маленькими куцими лапками, а тоді починає повільно відкривати рота. Яринка бачить чорні, вочевидь ніколи не чищені зуби і відчуває різкий сморід, що навіть перебиває запах малинової жуйки. Рот, точніше, пащека чудовиська розтягується

у справжню печеру, куди гуртом можуть поміститися ще десятеро таких груп, як Яринка з друзями...

Коли дівчинці вперше наснився цей сон, то саме в цьому місці — уві сні — вона міцно заплющила очі, щоб не бачити, як її почнуть хрумати. І дуже-дуже злякалася.

Але чудовисько, замість того щоб почати трапезу, несподівано виймає з рота жуйку, розминає її передніми лапами, знову кладе до рота й починає демонстративно видувати величезну кулю. Гумка, хоч із малиновим ароматом, чомусь прозоро-жовто-зелена.

Страхопуд аж заплющує очі від задоволення. Напевно, це те, що йому найбільше подобається робити в житті. Булька збільшується, збільшується, збільшується... Коли стає такого ж розміру, як його величезна голова, жовтогарячий кулькодув тріумфально розплющує одне око, щоб оцінити, яке враження цей надувальний номер справляє на публіку. Публіка дивиться на все це широко розплющеними очима та із роззявленими ротами.

Очевидно, саме на такий ефект чудовисько й розраховує, бо задоволено заплющує око, продовжуючи хизуватися своєю майстерністю... А потім, у самій кульмінації тріумфу, кулька несподівано лускає!

Шматки гумки зі смачним чавканням умить обліплюють жовтогарячу пику почвари. Чудовисько ніяковіє, червоніє (тобто стає червоно-гарячим) і розгублено та навіть перелякано кліпає очима...

Яринці в цьому місці щоразу стає смішно й навіть трішечки його шкода — такий жалюгідний вигляд має страхопуд. І саме в цей момент вона й припиняє його боятися.

Чудовисько опускає очі від сорому та усвідомлення свого фіаско й починає нервово віддирати із себе шматки гумки. А та неначе зрослася з тілом і ніяк не хоче обдиратися — надто з величезного носа, схожого на довжелезну товсту прищаву бараболю.

Жуйка немов дражниться — ану, впіймай мене! Страхопуд незграбно розмахує лапами, але булька, мов жива, вміло ухиляється. Дивитися на це кумедно, особливо вперше, коли не знаєш, чим закінчиться.

Яринка з друзями починають сміятися — спочатку тихенько, потім усе голосніше й голосніше. Чудовисько геть розгублюється і стає ще незграбнішим, а від того ще кумеднішим.

Діти регочуть дужче, кумедна почвара ніяковіє все більше, але несподівано сміх обривається. Бо на галявині з'являється друге чудовисько, зовсім не таке смішне, як перше. Яринка не бачить його писка, але знає, що воно — зле.

Жовтогарячий страхопуд перестає обдирати із себе жуйку й шанобливо схиляється, відступаючи вбік. Яринка розуміє, що велике чудовисько боїться малого. Дуже боїться.

Мале чудовисько підходить до дітей, але Яринка чомусь дивиться не на його пику, а на лапи — брудні й зарослі. Щойно чудовисько наближається до них, один із її друзів раптово падає.

Хлопець лежить на землі й не рухається. Бридкі, нечисті лапи переступають через нього і підходять до неї, до Яринки. Дивно, але їй чомусь зовсім не страшно. Коли чудовисько вже на відстані витягнутої

лапи, несподівано позад нього з'являється світло — і ось на цьому місці Яринка завжди прокидається.

Нібито звичайний собі сон. Але те, що він снівся не вперше і завжди починався та закінчувався однаково, дівчинку бентежило: «Що трапилося з тим хлопчиком? Що це за світло? Чому, врешті-решт, я ніяк не можу дізнатися, чим усе закінчилося?!».

Коли малиновий сон наснився дівчинці востаннє (не беручи до уваги сьогоднішній сеанс), Яринка розповіла про нього мамі й запитала, що він може означати.

— Більшість снів важко розтлумачити... — знизала та плечима. — Є ті, які посилає Бог, щоб нас про щось попередити... Є ті, які шле чорна сила — залякати, заплутати... Є сни, які здійснюються, а є просто нічна забавка.

— А сонники — вони пояснюють сни?

— Ні! — мама аж засміялася. — Сонники придумали люди. Хоч іноді пояснення збігаються, але здебільшого це вигадки.

— А як дізнатися, що означає цей сон і навіщо мені сниться?

— Ну... — замислилася мама, — навіть не знаю... Можливо, наступного разу буде продовження.

Нудьга і... мухи з тарганами

Зрозумівши, що сон знову втік, дівчинка розплющила очі, потягнулася, неохоче підвелася з ліжка, одягнулася й неспішно вийшла надвір.

Із відчиненого вікна пропікало радіо, диктор повідомив:

«Сьома година», — й почав розповідати останні новини.

«Йому добре... — подумала Яринка, — у нього є новини, а от у мене немає жодної. Жоднісінької новинки!»

Нудьга! Знову те саме, що й учора... і позавчора... Уже тиждень як вона приїхала в село до дідуся та бабусі й щодня нудилася все дужче.

Малою тут було значно веселіше — можна було лазити по деревах, борсатися в копанці за березовим гаєм, намащуючи з багнюки чорнобурі панхочи та рукавиці... А тепер особливо й не полазиш, і не понамащувешся... І не тому, що «ти для цього вже доросла». І не тому, що бабуся з дідусем посадили молодий сад, у якому найтовща гілка — з великий палець на нозі. Й не тому, що колись велика та глибока копанка перетворилася на крихітну болотяну калабаню — курорт для місцевих квакух (крім них, туди хіба що заходили корови після спекотного пашного дня). Причина в іншому. Два тижні тому Яринці зробили операцію на очах, і всі ці розваги їй заборонені, щоб випадково не занести інфекцію.

Дівчинка зітхнула, а потім широко, на весь рот, позіхнула. І одразу швидко прикрила його обома руками. Бо ще й досі пам'ятала, як позаторік до її рота, саме під час позіхання, залетіла муха. І не просто мушка, а величезна зелена волохата муха, яку ще називають гнійною, бо вона особливо полюбляє місця, що їх здалеку можна впізнати за специфічним запахом.

Яринка автоматично стиснула щелепи. А потім було те, що й бридко згадувати! Волохате створіння, торкаючись лапками і крильцями піднебіння та язика, почало виробляти мертві петлі Нестерова, безрезультатно шукаючи вихід.

Важко описати словами те, що відчула Яринка!

Це було не просто бридко — це було страшенно бридко! Гірше, мабуть, хіба тоді, коли до вуха заповзає тарган. Як це трапилося з її мамою в дитинстві. Тоді було не лише неприємно знати, що у твоєму вусі повзає огидне створіння з довжелезними вусами (яке й черевиком розчавити гидко), це ще й було дуже боляче! Напевно, тому, що тарган танцював просто на барабанній перетинці. Біль, різкий і гострий, пронизував усю голову. Цей біль розбудив Яринчину маму о п'ятій ранку. Хоча тоді вона ще не була Яринчиною мамою. Вона взагалі мамою ще не була і навіть не була знайома з Яринчиним татом. Вона вже навчалася на першому курсі університету, але заплакала, як маленька. Її тато (Яринчин дідусь) разом з мамою (Яринчиною бабусею) прибігли на крик доньки із сусідньої кімнати й розгледіли таргана, точніше, його довжелезні вуса, що іноді визирали з вуха. Коли Яринчина мама почула про причину болю, зарепетувала вдсятеро голосніше. Але, як кажуть, сльозами горя не здолаєш, і Яринчин дідусь придумав вихід. Він згадав своє босоноге дитинство й нашвидкуруч сконструював для таргана приманку — на кінець звичайної нитки наліпив малесеньку кульку з хліба. Так тридцять років тому дідусь виманював із земляних нір павуків.

Він багато разів опускав-піднімав приманку, сподіваючись запахом хліба витуманити тарганиська з вуха. Але той ніяк не хотів спокушуватися на провіант і продовжував дратуватися, зухвало махаючи перед ними своїми чорними вусищами. Зрозумівши, що тарган просто не голодний, мамині батьки вирішили не виманювати непроханого гостя самотужки, а їхати до лікарні, де його успішно витягли. А мама після цього випадку ще багато днів спала з берушами у вухах...

Так що все пізнається в порівнянні. «І в порівнянні з тарганом у вусі муха в роті все ж трішечки краще!..» — заспокоїла себе дівчинка. Комаха тоді пробула в її ротовій порожнині недовго. За секунду Яринка виплюнула її на траву — живу, зелену, волохату, трохи контужену, з мокрими від слини крильцями та бридкими чорними лапами, які хаотично дригалися...

Дівчинку мало не знудило (добре, що ще не встигла поснідати), вона довго-довго відпльовувалася, а оте неприємне відчуття, коли у тебе

в роті щось дзижчить, перебирає лапками і борсається... Від цих спогадів Яринку пересмикнуло, як від електрошоку, і вона побігла чистити зуби. Як і тоді. Напевно, так довго Яринка ні до, ні після того зуби не чистила. І якби її не зупинила мама, то, мабуть, і зуби стерла б.

Після цього випадку й з'явилася звичка під час позіхання затуляти рота обома руками.

Читати не можна!

Яринка знову вийшла надвір, але нудьга не зникла. Якби не ота заборона читати, то й проблем не було б! Бо понад усе на світі Яринка любила читати. З книжками не існувало такого поняття, як «нудьга». Але через цю операцію на очах про читання доведеться забути мінімум на місяць...

Лікарі взагалі сказали: впродовж найближчих пів року мінімальне навантаження на очі. Мама розшифрувала — не читати і не малювати. Крім школи. Коли Яринка це почула, то зрозуміла, що саме відчував Тарас Шевченко, коли російський цар заборонив йому робити те, що він любив найдужче.

Про мобільний взагалі не йшлося: у дівчинки його відібрали передовсім як предмет, особливо небезпечний для здоров'я. Загалом через оцю проблему з очима лікарі не радили Яринчиним батькам учити доньку читати до школи. Вона сама навчилася. З вивісок на вулиці. Дівчинка запитувала маму й тата, яка це буква, що написано там, а що там, і так поступово все опанувала. Але попри те, що лікарі не схвалювали Яринчиного захоплення книжками, її батьки найкращим подарунком вважали саме книжку. І вдома у них було дуже багато книжок. Дорослих і дитячих. Щоправда, за рекомендаціями лікарів, читати їх Яринці дозволяли не більш ніж десять хвилин за раз. І таких «разів» — лише тричі на день! А що таке десять хвилин? Особливо якщо книжка така цікава, що відірватися неможливо! Тільки почала роздивлятися ілюстрації, заглиблюватися в сюжет... і знову: «Досить! Більше читати не можна! Поклади книжку!».

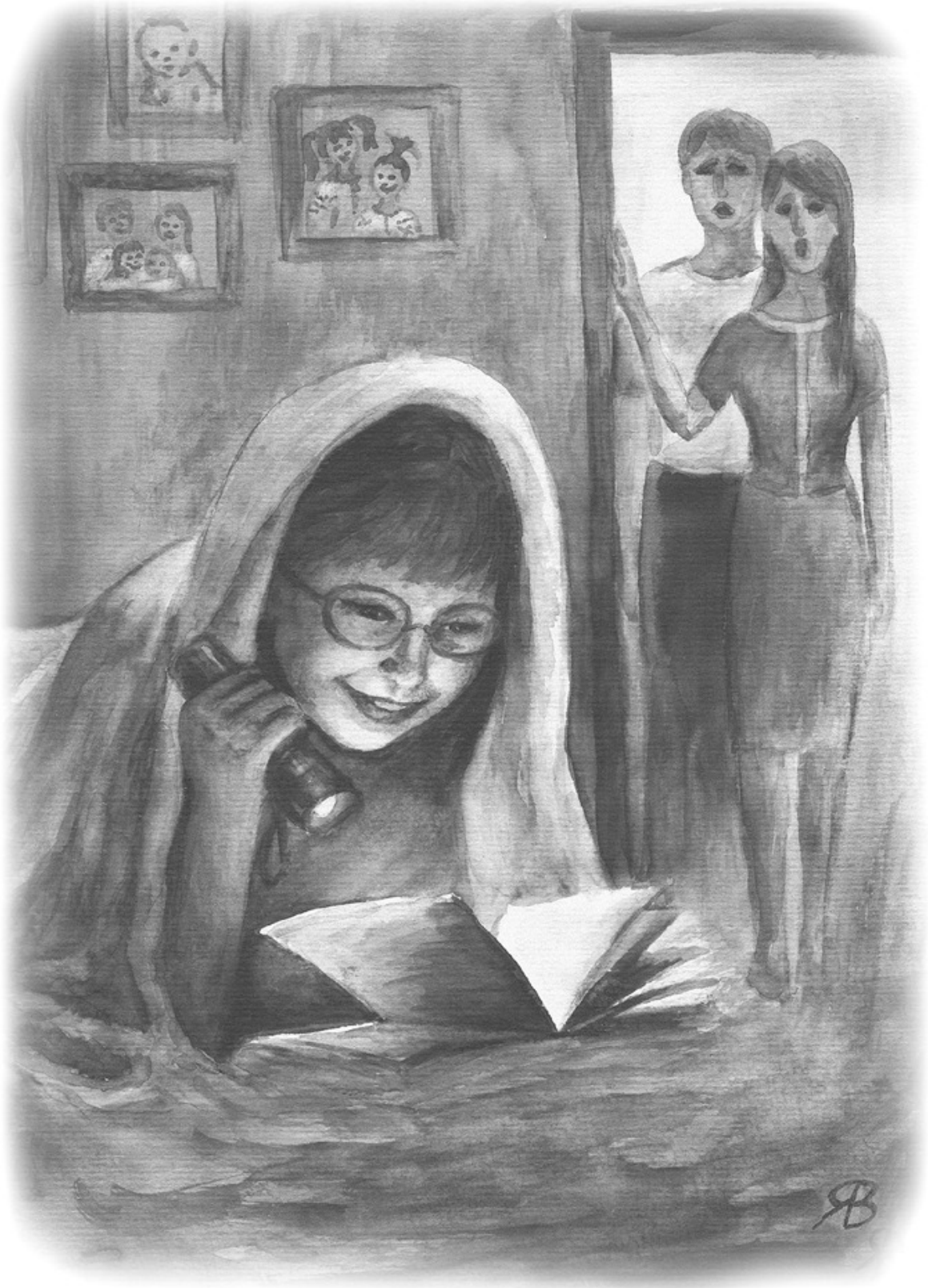
Яринка ще змалечку навчилася оминати заборону — поки мама господарювала на кухні, вона тихцем брала книжку, залізала під свій дитячий столик і «читала», тобто роздивлялася малюнки. Мама, чуючи підозрілу тишу, знаходила доньку, забирала книжку — і починалося все спочатку. Яринка, для присипляння маминої чи татової пильності, трошки чимось гралася, а потім знову крадькома бралася за книжку.

А пізніше вона навчилась ховатися з книжкою та ліхтариком під ковдрою.

Іноді мама після викриття нової «схованки для читання» (особливо після чергового візиту до лікаря) емоційно обіцяла викинути усі книжки, а потім сідала на диван і плакала... Мама теж дуже любила читати і мріяла, щоб ця любов передалася і її дитині. Любов передалася, а от читати було не можна... Через оті проблеми з очима...

Щоб утамувати книжковий голод, Яринці почали читати батьки. Щовечора вони сідали у вітальні й по черзі читали...

Але зараз батьків поруч не було: вони вчора поїхали до Києва. Тата терміново викликали на роботу, на телебачення, а мама повезла семирічну сестричку Соломійку на день народження до Кіри, її найкращої подружки. З Яринкою наразі були тільки дідусь та бабуся. У яких саме в розпалі городній сезон — повно справ на грядках, у дворі й хаті. Ця хата, в якій колись жила Яринчина прабабуся, тепер була для них як дача. І за осінь, зиму та весну стільки справ понакопичувалося, що не було коли й спину розігнути, не те що читати.

А ще після цієї операції на очах Яринці не можна було різко нахилитися, стрибати, бігати, кататися на велосипеді, купатися у водоймах, пускати мильні бульбашки... Коротко кажучи, можна лише відпочивати. А це так нудно! І вже набридло у перші ж хвилини!

Єдина подружка, Софійка, яка жила через хату від Яринки і з якою було б набагато цікавіше нудьгувати, поїхала на море й повернеться не раніше ніж за два тижні.

Отож Яринка відверто нудилася.

Максим

А в цей час на сусідній вулиці так само нудився Максим — Яринчин ровесник, який теж носив окуляри.

Максим був веселим хлопцем, мав зачіску «чуб», понад усе любив грати у футбол, читати книжки та жартувати (хоч, як зауважувала його мама, не завжди ці жарти були добрими).

Максим навіть написав кілька гуморесок у стилі Павла Глазового, якого шанував його тато і часто читав синові. Напевно, під час читання «глазовий» темпоритм і передався Максимові. Щоправда, нікому, крім найближчого друга Мишка та батьків, Максим гуморесок не показував — хвилювався, що сміятимуться. Не з гуморески, а з нього самого. Що написав несмішно... Як Мишко не переконував, що написано класно і це треба як мінімум оприлюднити в шкільній стінгазеті, а як максимум — відправити до редакції якогось дитячопідліткового журналу, Максим не погоджувався.

Але Мишко, потайки від друга, все ж опублікував його гумореску на одному популярному літературно-письменницькому сайті. Так там одна з визнаних літераторок дуже здивувалась: як це вона пропустила повз увагу таку цікаву гумореску Павла Глазового!

Тож якщо десь на селі лунав дзвінкий дитячий сміх, можна було не сумніватися, що серед цих дітей є і Максим — або розповідає смішну історію, або вигадує якусь гру.

Діти ще називали його «ходячою енциклопедією», бо у Максима вдома було аж десять різних енциклопедій, дев'ять із яких він уже дослідив від палітурки до палітурки і знав напам'ять безліч цікавих фактів. Але «зубрилом», «заучкою» чи «ботаном» Максима ніхто не називав, бо він ніколи нічого й не зубрив, просто запам'ятовування давалося йому легко.

Напевно, тому, що Максим дуже любив читати книжки. Насамперед пригодницькі та історичні. Пригодницькі він знаходив у сільській бібліотеці, а історичні — на татовій тумбочці. Коли Максим приходив зі школи, тато був ще на роботі, й хлопець мав у запасі кілька годин для читання. Імовірно, тато здивувався б, скільки книжок його син перечитав разом з ним. А інколи й раніше від нього.

А останнім часом Максим захопився історією часів козаччини. І особливо... але про це пізніше.

Максимова мама Тетяна працювала вчителькою, тато Василь — агрономом. Хоча після закінчення університету татові пропонували залишитися в столиці, він вибрав рідне село.

— Люблю свою землю і хочу працювати тут, — просто пояснив він.

У Максима ще була п'ятирічна сестричка Світланка та чотирилапий Тимко, який прибулдився до них торік у березні.

Чотирилапий гравець

Була неділя, стояла чудова погода — пригрівало сонечко й звідусіль пахло весною. Уперше після «зимової сплячки» Максим із хлопцями прийшов на улюблене футбольне поле. Він бігав, почувавши себе пташкою, яку з тісної клітки випустили на волю. Тому й не одразу помітив, що разом з ними ганяє ще один гравець — невеличкий кудлатий біленький песик із кумедно висолопленим язичком.

Цікаво, що чотирилапий футболіст не плутався під ногами і якимось дивом маневрував так, щоб нікому не заважати, але бути частиною цієї захопливої біганини за м'ячем. А коли забивали гол, песик весело й голосно гавкав. Причому коли забивали обидві команди. Це вже пізніше він починав радісно скавучати, навіть завчасу — за кілька секунд до гола, лише коли забивала команда Максима. А коли забивали суперники, сумно підвивав. Теж завчасно. Тому його й назвали Тимком — як харківського бабака-віщуна.

Того березневого дня, коли всі хлопці почали розходитися, песик пішов слідом за Максимом. Просто пішов і все. Максим його особливо не гладив і не пригощав (бо й не було чим). Песика тоді пригостив Захар, який сидів на лаві запасних і їв солодкі пиріжки — один за одним. Захар якимось дивом зважився на подвиг нечуваної щедрості й відщипнув песикові від свого пиріжка малесенький шматочок. Той на льоту його схопив і одразу ж проковтнув. Навіть не жуючи.

Хлопці тоді вирішили, що собака дуже голодний, раз їсть хліб. Це вже потім Максим дізнався, що Тимко понад усе любить печені пиріжки, причому солодкі. А тоді цього ніхто не знав, і Захар милосердно відщипнув ще шматочок, який теж транзитом проскочив до шлунка.

Але чотирилапий футболіст після гри пішов не за Захаром, а за Максимом. «Напевно, тому що у Захара пиріжки закінчилися...» — припустив Максим. А згодом зрозумів, що пиріжки тут ні до чого. Песик вибрав саме його, Максима, з якихось лише йому відомих причин.

Потім хлопець оцінив, який скарб сам прийшов до нього, і часто чимдуж обіймав друга:

— Дякую, що вибрав саме мене!

Але це буде пізніше, — а поки що слідом за ним ішов незнайомий песик. Максим озирався і не знав, що робити. Він давно мріяв про собаку. Було й дивно — вони жили в селі, а чотирилапого сторожа не мали. В усіх його друзів були собаки, і лише в нього — ні.

А все тому, що колись один лікар-алерголог заборонив його мамі тримати вдома тварин. Мама прийшла до нього на профілактичний прийом разом з усім класом, проходячи обов'язкове обстеження у школі. І, на свою голову, кілька разів у його кабінеті чхнула. І цей лікар одразу ж вирішив, що у мами алергія на... тварин. Узагалі алергеном може бути що завгодно (навіть морозиво і холодне повітря), але чомусь той лікар вважав, що головним алергеном є тварини. Напевно, тому, що був твариноненависником. Причому жодних аналізів той алерголог не робив, а просто понавиписував купу медичних препаратів і заборонив мамі «контактувати з тваринами». Усіма. Навіть із конями, курми та кроликами. Мама саме закінчувала школу, і слова того лікаря не просто боляче врізалися в серце, а й вплинули на вибір професії — вона хотіла бути ветеринаром, а стала вчителькою.

Як на зло, мама після його слів ще раз чхнула. І алерголог уже не сумнівався, що встановив правильний діагноз. Із новим завзяттям він такими чорними фарбами обмалював наслідки спілкування з усіма чотирилапими, пернатими й лускатими, що у мами впродовж кількох місяців від самого слова «тварина» починало сіпатися ліве око — і навіть за двадцять років про тварину вдома не могло бути й мови...

Максим усе це згадав, важко зітхнув і озирнувся — кудлате створіння з висолопленим язичком продовжувало дріботіти за ним на своїх кумедних коротеньких лапках.

Максим зупинився метрів за п'ятдесят від хати. Собака зупинився теж і подивився на хлопця великими відданими очима (як кіт у чоботях із відомого американського мультфільму).

«Саме про такого чотирилапого друга я мрію... — подумав хлопець. — Невеличкого й позитивного...»

Песик сів і почухав вушко. Максим уважно його розглядав. Це був собака не з їхнього села. Сто відсотків! Хлопець присів біля нього і почав чухати його за вушком:

— Звідки ти до нас прийшов? Хто твій господар? І чи є він узагалі?

Песик дивився щирими очима, але таємницю свого походження не видав.

— Я не можу тебе взяти із собою, — нарешті вичавив Максим. — Розумієш... у моєї мами алергія...

Собака чмихнув, ніби погодившись.

— Я... я дуже хочу, але... не можу... Вибач... — хлопець зітхнув, рвучко встав і пішов до знайомого темно-зеленого дерев'яного паркану.

Пес безтурботно подріботів за ним. Максим був уже біля хвіртки, але заходити у двір не наважувався. Він боявся, що песик прослизне разом з ним... Бо навряд чи собака зрозумів те, що він йому сказав. Але песик зрозумів і навіть не намагався зайти — він просто ліг біля паркану на землю, згорнувшись калачиком, бо теж добряче втомився, побувавши в ролі футболіста. Максим зайшов до будинку, та на душі було кепсько. Неначе коти там шкреблися. Точніше, собаки. Один собака.

Він увесь час думав про песика за хвірткою. Хлопцеві було соромно, що він там його залишив — неначе зрадив... Але мама... Мама йому дорожча.

Хоча Максим нещодавно чув, як тато запитував маму, чи справді у неї є та алергія? І мама нічого не могла згадати, крім слів того твариноненависника-алерголога.

«Усе буде добре, — заспокоїв себе Максим. — Завтра подивимося, що можна зробити».

З одного боку, він хотів, щоб песик кудись пішов, а з іншого — щоб усе-таки його дочекався.

На ранок Максим не встиг відчинити хвіртку, як почув радісне попискування і побачив сяючі очі, широку усмішку та висолоплений рожевий язичок свого нового друга.

Любов буває різною

Відтоді невеличке кудлате створіння щоранку зустрічало обраного ним хлопчика біля хвіртки і проводжало його до школи. А поки Максим був на заняттях, песик незмінно чекав на шкільному ганку. Терпляче сидів на своєму посту, незважаючи на вітер, дощ і сніг. Бо саме після тих теплих березневих днів дуже похолодало, і село засипало снігом. Однак песик не кидав свого поста навіть після того, як застудився. Він лише часто й голосно чмихав. Але й далі незворушно сидів цілі дні, очікуючи на хлопчика.

Така відданість навіть розчулила серце найповажнішої особи в школі, яка не вирізнялася значною прихильністю до братів наших менших, передусім собак. Директорка Валентина Гаврилівна завжди вважала, що тваринам, тим паче тим, що живуть на вулиці, не місце біля людей. Але днями вона подивилася фільм «Хатіко: вірний друг», і щось у неї всередині змінилося. Узагалі, фільми з тваринами її не цікавили (як і самі тварини), просто директорка зайшла в гості до своєї подруги, завучки, — а та саме плакала над «Хатіко». Директорка не заплакала, але після цього дозволила вахтерові впускати Тимка до шкільного передпокою. Грітися. І навіть кілька разів тайкома (щоб ніхто не бачив) підгодовувала його смачною кісточкою.

Але, як кажуть, у копиці сіна вогню не сховаєш, і дуже скоро про це дізналися всі у школі. Учні, у яких удома були песики (оскільки це було село, то таких виявилось 99,9 відсотка — крім Максима), радісно застрибали та заплескали в долоні, бо й вони захотіли, щоб ті чекали їх у шкільному передпокої. І щоб директорка годувала їхніх песиків кісточками.

Валентина Гаврилівна такій перспективі чомусь не зраділа. Ба більше — на шкільних входних дверях власноруч приклеїла оголошення, у якому великими літерами написала:

**КАТЕГОРИЧНО ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ ПРИНОСИТИ
І ПРИВОДИТИ ДО ШКОЛИ СОБАК, КІШОК**

ТА ІНШИХ ДРІБНИХ І НЕ ДРІБНИХ, ДОМАШНІХ І НЕ ДОМАШНІХ ТВАРИН!

Учнів це розчарувало й засмутило. А деяких ще й обурило: чому одному можна, а іншим — ні?!

— Чим цей кудлатий пес відрізняється від інших? — буркнув тоді Захар, який уже мріяв, як його Вулкан зустрічатиме після школи з директорчиною кісточкою в зубах...

Оскільки Валентина Гаврилівна вважала себе людиною справедливою, то задля цієї справедливості вона вирішила більше не пускати Тимка до шкільного передпокою. Умови мають бути рівні для всіх.

Так тривало кілька тижнів. А потім усе змінилося менше ніж за годину.

Того дня випав град, якого в їхньому селі ще не бачили. Завбільшки з голубине яйце!

Йшов останній урок, і раптово затарабанило так, що аж вуха позакладало! Діти миттю зірвалися зі стільців і кинулися до вікон. Навіть учителі поприлипали носами до скла і з цікавістю розглядали шматки льоду, що рясно сипалися з неба на підвіконня, клумби і на... нову машину Євгена Володимировича — вчителя фізкультури.

Точніше, машина була не нова, а вже добряче вживана, але для Євгена Володимировича таки нова, бо купив він її тиждень тому. А мріяв про неї все життя. Учитель, якому виповнилося 25 років, на всьому заощаджував, аби лиш її придбати. Штани купував востаннє років п'ять тому, коли ще вчився в педуніверситеті, чоботи теж були студентські. Усі гроші, які він десь підзаробляв чи йому дарували, всю свою зарплатню він відкладав на машину. І якби батьки його не годували, то фізрук узагалі перетворився б на ходячу жердину для стрибків у висоту. Але грошей на машину не вистачало. Здійснити мрію допоміг спадок від двоюрідної бабусі.

Того ж дня Євген Володимирович поїхав купувати автівку. І мало не переніс кілька інфарктів, поки довіз її додому. Вперше — коли об лобове скло розбилася якась комашка. Ні, вчитель хвилювався не за комашку. Тим паче, що від неї нічого не залишилося. Євген

Володимирович зупинився посеред дороги, ввімкнув аварійне світло й вискочив перевіряти, чи не тріснуло, бува, скло в його найдорожчої автівки. Удруге вчитель схопився за серце, коли дорогу переходили гуси. Напевно, Євгенові Володимировичу вони здалися бізонами, які могли рознести його машину на шмаття. Ну а втретє фізрук мало не знепритомнів, коли заїхав у калюжу. Його бурхлива уява одразу ж намалювала величезне озеро, в яке повільно, але невідворотно, з характерним бульканням, занурюється його мрія. А потім — іржу, що, немов хвороба, обплітає його скарб.

Із часом Євген Володимирович навчився з мужністю витримувати дорожні випробування, але автівку любити не перестав. Хоча фізрук жив на сусідній від школи вулиці, він щоранку приїздив до школи на автівці. Та що робота — він і по хліб до крамниці, що була ще ближче, ніж школа, виїжджав на машині! І навіть до свого найближчого друга, вчителя фізики Руслана Івановича, який жив через дві хати, теж приїздив. Хліб, до речі, Євген Володимирович перевозив у трьох пакетах, щоб жодна крихта не забруднила його салон. А щонеділі влаштовував генеральне автоприбирання, хоча там і так було чистіше, ніж у будь-якій операційній. Цю стерильну чистоту Євген Володимирович підтримував, як тільки міг. Тим небагатьом, кого він впускав до свого автомобільного простору, фізрук забороняв не те що їсти в салоні, а й навіть згадувати про їжу. А в негоду взагалі нікого не підвозив, щоб нічого не забруднили.

А нещодавно Євген Володимирович, сам того не очікуючи, дуже образив одну з найвірогідніших претенденток на звання власної дружини — Олесю, доньку їхньої шкільної медсестри. Учитель фізкультури вже давно приглядався до напрочуд симпатичної Олесі. Як тільки Євген Володимирович бачив її милі рожеві щічки, такими ж миттєво ставали його вуха — лише на кілька тонів яскравішими. Цей причиновонаслідковий зв'язок між щоками та вухами пояснити важко, але він був очевидний для всіх, хто в цей момент учителя бачив. І неозброєним оком було помітно, що дівчина фізрукові дуже подобалася, але чомусь він ніяк не міг їй про це сказати.

Олеся працювала в новій крамниці, у відділі товарів для немовлят. Спочатку Євген Володимирович десь із місяць прогулювався біля

магазину, не наважуючись зайти досередини. Потім із тиждень несміливо заходив до дитячого відділу, із вдаваною цікавістю розглядаючи пляшечки, підгузки, слинявчики, нічні горщики, а коли Олеся починала щось розпитувати, червонів, як хлопчик, бурмочучи собі під ніс якісь незрозумілі словосполучення, й одразу ж виходив, точніше, вибігав геть.

За його душевними муками спостерігав Руслан Іванович, фізик, і врешті-решт порадив другові просто запросити Олеся на побачення. У відповідь на це фізрук зітхнув:

— Якби це було так просто, я давно запросив би...

І Руслан Іванович здогадався, що Євген Володимирович ще ніколи й нікого не запрошував на побачення.

— Слухай, — запропонував він, — а проведемо репетицію запрошення!

— Це як? — не зрозумів Євген Володимирович.

— Ну... — почав пояснювати Руслан Іванович, — я буду... так би мовити... Олесею...

На цих словах і без того худе обличчя Євгена Володимировича витягнулося удвічі. Але Руслан Іванович на це уваги не звернув і продовжив:

— Я — Олеся, а ти — це ти. Зрозумів?

Євген Володимирович мусив зібрати до купи всю свою уяву та фантазію, щоб на місці кремезного вусатого Руслана Івановича уявити ніжну рожевощоку Олеся. Фізикові навіть довелося одягнути великі темні окуляри та перуку, позичену в шкільному театральному гуртку, й провести не одну репетицію, поки Євген Володимирович зміг без заїкання промовити прості слова: «Запрошую вас на прогулянку до Тростянецького парку».

Олеся, на його подив, одразу погодилася. Бо, правду кажучи, вчитель фізкультури їй теж подобався. Вони домовилися, що в неділю о шістнадцятій Євген Володимирович під'їде до її будинку.

Фізрук не запізнився. Хоч і сіявся ледь помітний дрібний дощик, але побачення ніхто не скасував. Євген Володимирович, як годиться, відчинив перед Олесею двері, а потім, немов про щось згадавши, жестом зупинив її й кинувся до своїх відчинених дверей. Олесина уява

вже намалювала величезний оберемок троянд, романтично обмотаних шовковою стрічкою... Але Євген Володимирович простягнув дівчині... ні, не букет квітів, а... одноразові бахіли на ноги. Щоб вона не забруднила килимок у його салоні... І потім щиро здивувався, чому Олеся несподівано сказала, що в неї змінилися плани на вечір і вона нікуди не поїде.

Євген Володимирович від такої непостійності дуже засмутився, але заспокоїв себе, що в нього є та, на кого можна покластися завжди. Ну, не беручи до уваги дрібні технічні несправності. Бо з ким не буває — навіть залізна автівка має право на свій «понеділок».

Після цього випадку вчитель фізкультури ще більше прив'язався до своєї машини, яка одна його й розуміла. Бо і батьки, і Руслан Іванович, і тим паче шкільна медсестра (Олесина мама) «бахілами» фізрука були, м'яко кажучи, заскочені.

А в селі дивувалися — такий гарний парубок, та ще досі не одружений! І жаліли. А даремно, бо Євген Володимирович, відколи купив авто, відчував себе найщасливішою людиною на землі (не беручи до уваги історію з Олесею) і міг би бути рекламою якоїсь стоматологічної клініки чи зубної пасти — такою сяючою і широкою була його усмішка. Коли фізрук бачив своє авто, його білосніжна усмішка оголювалася до кутніх зубів, а коли сідав у машину, то було видно і зуби мудрості.

Усі мрії та плани Євгена Володимировича крутилися лише навколо автівки. Як тільки зарплата — він одразу купує для неї то нові свічки, то нову накладку на кермо, то нову пахучку в салон, то нові двірники. На їжі економить, тільки б у його коханої залізяки був якийсь новенький апгрейд.

Узагалі, придбавши авто, Євген Володимирович д-у-у-уже змінився. До цього він був нормальною людиною — любив бувати на природі, організував шкільний туристичний гурток і, певно, навіть краще від лісника знав їхній ліс, часто водив туди дітей варити кашу або запікати картоплю. А потім в один день проміняв усі свої захоплення і самих дітей (як казали учні з туристичного гуртка) на шматок заліза.

Якби міг, то й жив би в цій автівці! Хоча як саме Євген Володимирович у ній поміщався — окреме питання, бо зросту мав

щонайменше два метри, а машина була не така вже й простора. Але, вочевидь, зручність для Євгена Володимировича була не на першому місці — так безкорисливо він любив своє авто. Правду кажуть, що для того, хто любить, немає нічого неможливого.

Усиновлення

І ось тепер, коли над його улюбленим залізним скарбом нависла загроза градової віспи, фізрук передусім подумав не про себе. Як ошпарений, вчитель вибіг зі школи, ліг на дах машини (зі зростом два метри він важив не більше ніж 75 кілограмів) і почав з неймовірною швидкістю виконувати вправу «метелик». Причому одночасно руками й ногами. Він розмахував кінцівками так стрімко, що жодна градинка на машину так і не потрапила. А його синці та гулі... — це така дрібниця, на яку не варто звертати уваги!

Дивлячись на неймовірні акробатичні трюки вчителя фізкультури заради спасіння автівки, глядачі цього безкоштовного шоу під відкритим небом і не помітили, як град немилосердно лупцює ще декого. Як не дивно, першим, хто звернув увагу не на шматки льоду, які рясно сипалися з неба, чи на фізрука з його вправою «Метелик», а на песика, що незворушно сидів під обстрілами градин, був навіть не Максим, а директорка. Та, яка не дуже любила тварин, особливо собак. Валентина Гаврилівна побачила у вікно, як одна градина влучила песикові в голову, друга — у спинку, а куди потрапила третя, вона вже не бачила, бо, як першокласниця, мчала східцями вниз, перестрибуючи одразу через три сходинки.

Уже за п'ятнадцять секунд директорка була на шкільному подвір'ї. Вона схопила побитого песика на руки й занесла до свого кабінету з таким виглядом, що навіть завучка, з якою вони були давніми приятельками, здивувалася. Валентина Гаврилівна обережно поклала Тимка на диван і одразу зателефонувала до місцевої ветлікарні. Невдовзі до кабінету енергійно зайшов Павло Рейнгольдович — чудовий ветеринарний лікар, у якого колись була відома клініка в столиці, але, закохавшись у місцевий краєвид, повітря, а головне — в тутешню художницю Наталію, він переїхав до їхнього села. Павло Рейнгольдович обробив песикові ранки і сказав, що тепер йому потрібні тепло та спокій.

Директорка була переконана, що ветеринар мав на увазі її кабінет — тут і тепло, і спокійно. Але Тимко, схоже, був іншої думки. Він підійшов до дверей і благально подивився на свою рятівницю. І вона зрозуміла, що жодне тепло й спокій не утримають Тимка від того, кого він любить найдужче на світі — від Максима.

Глибоко зітхнувши, директорка відчинила двері. Песик радісно гавкнув (вочевидь, його мовою це означало «дякую, що попіклувалися й зрозуміли») і вже за десять секунд сидів на своєму посту — забинтований, але щасливий.

Директорка, навпаки, почувалася кепсько: «І чого це я переймаюся якимось чужим песиком?.. До того ж я не люблю тварин. Особливо собак!» — нагадала собі

Валентина Гаврилівна й увімкнула телевізор. Варто сказати, що робила вона це ду-у-уже рідко. Тим паче на роботі. Директорка була переконана, що всі ці телевізори та гаджети забирають безцінний час, який можна витратити на корисні справи. Але коли ні на що інше вже не було сил, Валентина Гаврилівна вмикала телевізор. Як і сьогодні. І саме натрапила на випуск новин. Ведучий поінформував про сильний град, який пройшов Північною Україною. Потім якийсь рятівник розповів, що робити, якщо потрапляєш під градову атаку, й застеріг у таку погоду взагалі не виходити з дому. А далі працівник Гідрометеоцентру повідомив, що ще сильніший град очікується сьогодні вночі. Ця інформація була подана як сенсація, бо зазвичай уночі град випадає рідко. Директорка зблідла і схопилася за серце. Вона знала, де ночує песик, бо про це у школі говорили всі. Її щедра директорська уява вмить намалювала маленького кудлатого песика і градини завбільшки з футбольний м'яч, що у неймовірній кількості сипалися на нього з неба. Валентина Гаврилівна від уявленого аж здригнулася і стала хаотично думати, що ж робити.

Першою думкою було забрати Тимка до себе. Але директорка згадала його журливі очі, коли песик просився на вулицю, і зрозуміла, що біля себе вона його не втримає. Тому ця ідея відпала. Другою думкою стало побудувати зовні біля Максимового паркану будочку. Валентина Гаврилівна вже взяла телефон, щоб обговорити зі вчителем

трудового навчання дизайн майбутньої песикової оселі, як до її кабінету зайшла вчителька початкових класів Тетяна Валеріївна — Максимова мама. Валентина Гаврилівна сприйняла це як знак Божий і з властивою їй прямолінійністю запитала, чому в них немає тварин.

Тетяна Валеріївна, яка зайшла до кабінету директорки зовсім з іншого питання, у відповідь щось невиразно пробурмотіла про алерголога та його припущення щодо її ймовірної алергії на тварин... Валентину Гаврилівну почуте дуже здивувало. Свого часу вона сама страждала від алергії на пил, тому перечитала сотні трактатів на цю тему і, напевно, про алергію знала більше, ніж той горе-алерголог.

— То ви навіть не робили жодної алергопроби? — перепитала вона.

— Не робила... — Максимова мама почувала себе як школярка біля дошки з невивченим уроком.

— То, може, у вас і алергії немає! — від радості Валентина Гаврилівна аж підскочила в директорському кріслі.

— Може, й немає... — невпевнено повторила мама. Вона ще не могла второпати, до чого це все йде.

Валентина Гаврилівна знову підскочила, але цього разу сантиметрів на п'ять вище, і вирішила одразу перейти до справи.

— Сьогодні вночі знову буде сильний град. Дуже сильний. Хтось його може не пережити... — І вона кивнула на вікно, що виходило прямісінько на шкільний ганок. Там, на своєму посту, незворушно сидів забинтований Максимів друг.

Тетяна Валеріївна все зрозуміла. Вона й сама давно хотіла завести якусь тваринку, а малий Максим у всіх листах на Різдво малював (бо тоді ще не вмів писати) та просив лише про один подарунок — живого песика. Але хлопчикові дарували пластмасових, заводних, м'яких, навіть металевих песиків, тільки не справжніх, оскільки в голові Тетяни Валеріївни продовжували дзвеніти страшилки того алерголога, хоч і не підтверджені.

Але авторитет Валентини Гаврилівни був вищий, ніж авторитет одного разу побаченого лікаря. Справа навіть не в авторитеті. Іноді нам, коли ми вагаємося, потрібне тверде, підбадьорливе слово. І саме

воно допомагає зробити правильний вибір. Таким для мами Максима й стало слово Валентини Гаврилівни.

— Мені треба порадитися з чоловіком, — промовила Тетяна Валеріївна і взяла мобільний телефон.

Чоловік був не проти, і тоді вона повідомила новину синові. Ще ніколи той так швидко не вибігав з класу, забувши там щоденник, портфель, фізкультурну форму і саму Тетяну Валеріївну.

Песикові не потрібен був перекладач, щоб зрозуміти, що його усиновили. Він відчув це інтуїтивно — і вперше за багато місяців перейшов за поріг хвіртки. Туди, де тепер був його дім.

Тієї ночі град безсило стукотів по сільських дахах і будках, відлунюючи у спокійних снах Максима, Тетяни Валеріївни, Валентини Гаврилівни і багатьох тих, хто ліг спати з почуттям виконаного обов'язку й чистої совісті. Не спалося тієї ночі лише Тимкові. І не через град. Він уперше ночував не на вулиці й навіть не в будці, а в хаті, біля господаря.

Так у нашого героя з'явився давно омріяний собака. І в Максимовій мамі, до речі, не виявилось алергії на тварин.

Жодного хлопця навкруги

Максим із Тимком були нерозлучні. Хоча віднедавна у песика почали спостерігатися зрадливі настрої — він усе більше часу проводив біля чотирилапої красуні Жульки із сусіднього двору. От і зараз десь побіг... Коли так нудно! І, як на зло, всі хлопці кудись пороз'їжджалися. Неначе змовилися!

Найближчий сусід та однокласник Назар поїхав відпочивати на Закарпаття, Ярик — до бабусі на Сумщину, Захар — на море, Арсена відправили до підліткового табору на Київщині, Богдана — до дитячого санаторію на Львівщині, Лука в літературному конкурсі виграв подорож замками України і тепер досліджує мури Хотина та Кам'янця-Подільського, Андрій разом із мамою-фітотерапевтом добровільно-примусово збирає цілющі трави на карпатських полонинах, Тарас десь на Десні катається з татом на байдарках... А найкращий друг Мишко, з яким вони були нерозлийвода, два дні тому підло захворів на вітрянку!

— Якби то ми вдвох захворіли, я зрозумів би. А так... Теж мені, найкращий друг...

Максим, почувши про Мишкову вітрянку, одразу ж із ентузіазмом почав шукати червоні прищики і на своєму тілі.

Але знайшов лише два. І то від комарів. Тоді Максим побіг до Мишка, щоб той безпосередньо, як то кажуть, у тісному контакті, поділився з ним вірусом. Та Мишкова мама, завжди така привітна й гостинна, навіть не пустила його на поріг:

— Мишко на карантині! До нього не можна — захворієш! Максим намагався їй пояснити, що він саме цього й хоче — захворіти, щоб разом з другом бути на карантині, — адже разом набагато легше й веселіше хворіти, але Мишкова мама була невблаганною. І Максим ні з чим, тобто без вірусу, повернувся додому.

Тепер треба цілі два тижні чекати, поки Мишко позбудеться цієї вітрянки. Максим і сам не знав, на кого йому більше сердитися — на Мишка чи на вітрянку, що прийшла тоді, коли на неї вже перестали

чекати. Бо взимку весь їхній клас перехворів на вітрянку і був на карантині. Крім Максима та Мишка. Хлопці з нетерпінням чекали, коли їх теж обсипле червоними цяточками і вони не ходитимуть до школи. Друзі мріяли, як разом проводитимуть карантин, граючи в ігри, дивлячись мультики та фільми... Цілу зиму хлопці щодня з лупою вишукували на тілі червоні прищики, очікуючи на вітрянку, як на манну небесну, а вона до них так і не причепилася.

— Я дуже радий, що в тебе такий сильний імунітет, — сказав тоді Максимів тато.

А от Максим був зовсім не радий! Поки всі його п'ятнадцятеро однокласників насолоджувалися вітрянковим відпочинком удома, вони з Мишком змушені були гризти важкий граніт науки у школі. За всіма правилами, їх теж мали б відправити додому, але директорка Валентина Гаврилівна вирішила, що вони можуть повчитися з... четвертим класом. Краще б вони захворіли з усіма!

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

КУПИТИ